REPORTAGE

In het oosten van Europa is Nederlands studeren wel populair

In Nederland halveerde het aantal studenten neerlandistiek in tien jaar. In Polen, Hongarije en Roemenië melden zich soms zelfs te veel studenten aan. En niet alleen vanwege de uitstekende baankansen.

Door **Arnout le Clercq**
Fotografie **Piotr Malecki** en **Rebecca Fertinel**
29 augustus 2023, 05:00

‘De verpleegster gaf de injecties.’ Het is even stil. Een Poolse student antwoordt: ‘De injecties worden door de verpleegster gegeven.’ In een zaaltje van de universiteitsbibliotheek in Wrocław spit een groep studenten gestaag door de voorbeeldzinnen van docent Anna Witczak. Vandaag staat de passieve vorm op het programma. De studenten slaan zich erdoorheen, af en toe geholpen door Witczak. ‘En wat betekent

‘netjes’? ‘*Elegancko*.’ Volgende oefening: beroepen. ‘Wie bezorgt de post?’ Nu iets sneller: ‘De post wordt door de postbode bezorgd.’

De universiteit van Wrocław, in het westen van Polen, huisvest de grootste studie Nederlands van Centraal- en Oost-Europa. De faculteit heeft gemiddeld tussen de 170 en 200 studenten, verspreid over een bachelor- en masteropleiding. ‘In goede jaren zijn het er zelfs 250’, zegt Barbara Kalla, hoofd van de vakgroep. Dat is meer dan het totale aantal eerstejaarsstudenten neerlandistiek in Nederland: zo’n 200 per jaar. Afgelopen decennium halveerde de instroom op Nederlandse universiteiten. In het oosten van Europa wint de studie juist aan populariteit.

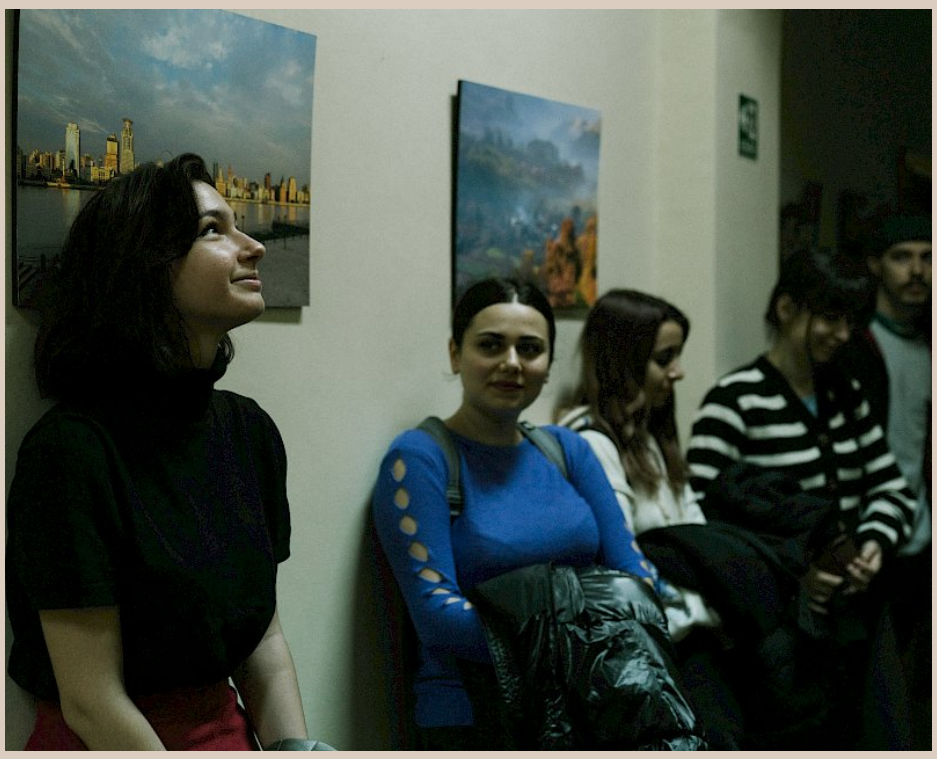

Foto's: Piotr Malecki

In Polen kun je behalve in Wrocław ook in Poznań of Lublin neerlandistiek studeren. Hongaarse studenten kunnen terecht in Boedapest of Debrecen. Het pittoreske Olomouc in Tsjechië heeft eveneens een universitaire opleiding, net als de Roemeense hoofdstad Boekarest. ‘De laatste jaren moesten we het aantal nieuwe studenten beperken tot dertig, omdat we te weinig docenten hebben’, vertelt Alexa Stoicescu, die leiding geeft aan de vakgroep in Boekarest. ‘Maar afgaande op de vraag zouden we elk jaar vijftig tot zestig nieuwe studenten kunnen verwelkomen.’

OVER DE AUTEUR

Arnout le Clercq is correspondent Centraal- en Oost-Europa voor *de Volkskrant*. Hij woont in Warschau.

Nederlands is soms een uitdaging, daarover zijn de eerstejaarsstudenten het eens na afloop van hun grammaticacollege. Taaie kost bovendien, die passieve vorm oefenen. ‘Ja, wel een beetje’, zegt de 19-jarige Jakub Mikołajczyk. ‘Maar de docent maakt de lessen leuk.’ Over de moeilijkheid van het Nederlands wordt ook getwist. ‘De woordvolgorde is lastig’, zegt Mikołajczyk. ‘In het Pools kun je een woord bijna overal in de zin plaatsen, maar in het Nederlands heeft alles een vaste plek.’ Dat is juist prettig, werpt medestudent Natalia Karcz (26) tegen: ‘Het is moeilijker als er geen regels zijn dan wanneer er wel regels zijn.’

Arbeidsperspectief

Nederlands is een kleine taal die wereldwijd door 25 miljoen mensen wordt gesproken, hoofdzakelijk in twee kleine landjes aan de Noordzee. Desondanks beginnen jaarlijks 14 duizend studenten aan ongeveer veertig universiteiten met een studie neerlandistiek, volgens de Taalunie. Deze organisatie stimuleert de studie van het Nederlands over de landsgrenzen. Ze steunt opleidingen met basissubsidies en financiële ondersteuning voor gastdocenten, moedertaalsprekers die perioden van een tot drie jaar aan de vakgroepen zijn verbonden. (Afgelopen jaar raakte de Taalunie in opspraak vanwege een onveilige werksfeer, met personeelsverloop en vastgelopen werkzaamheden tot gevolg. Inmiddels is de algemeen secretaris opgestapt.)

Jakub Mikolajczyk, Patrycja Madej en Natalia Kurcz studeren Nederlands aan de universiteit van Wroclaw. Foto: Piotr Malecki

Barbara Kalla, hoofd van de vakgroep neerlandistiek in Wroclaw. Foto: Piotr Malecki

De populariteit heeft deels economische redenen. Nederlandse bedrijven die over de grens opereren of andere multinationals willen dolgraag studenten aannemen die de taal machtig zijn. Omdat kennis van het Nederlands zeldzamer is dan bijvoorbeeld Engels of Duits, betekent dit vaak ook een goed startsalaris. ‘Wie bij een multinational aan de slag gaat, verdient soms meteen al 5.000 zloty (1.130 euro) per maand’, zegt Kalla in haar kantoor in Wroclaw. De Nederlands-Poolse Kamer van Koophandel organiseert *job mixers* voor de studenten, kennismakingsavonden met bedrijven.

‘Twee jaar terug hebben we een enquête gehouden onder onze afgestudeerde studenten: aan het eind van de zomer had iedereen een baan’, vertelt Orsolya Réthelyi, hoofd van de studie Nederlands aan de Eötvös Loránd-universiteit in Boedapest (84 actieve studenten). ‘Studenten worden in hun tweede jaar al benaderd door headhunters.’ Hoewel het startsalaris bij een internationaal bedrijf binnen het land zelf betrekkelijk hoog ligt, is het lager dan het EU-gemiddelde: goedkoper dus voor internationale bedrijven om hun werk uit te besteden. Wel is er een kentering in het soort banen. Ging het vroeger vooral om callcenters en klantenservice, nu komen daar andere afdelingen binnen het bedrijf bij, bijvoorbeeld personeelszaken.

Liefde voor het vak

Zoals wel meer 18-jarigen zijn lang niet alle studenten zo berekenend ingesteld. Ze zijn al eerder met de taal in aanraking gekomen of hebben familie die in Nederland heeft gewoond. Soms beginnen ze in een bevlieging aan hun studie. ‘We hebben een student die gek is op Van Gogh’, vertelt Stoicescu in de vakbibliotheek in Boekarest, omringd door Nederlandstalige literatuur. ‘Een andere eerstejaars vertelde me dat hij in de zomer *Het verdriet van België* in Roemeense vertaling had gelezen en daarom Nederlands wilde studeren. Maar een goedbetaalde baan blijft belangrijk. Uit eigen onderzoek blijkt dat 80 procent van onze studenten bij een bedrijf terechtkomt.’

Adrian Duta studeert neerlandistiek in Boekarest. 'Ik vind Frans Kellendonk heel boeiend. Ik ben erg geïnteresseerd in queer literatuur, ook Gerard Reve bijvoorbeeld.' Foto: Rebecca Fertinel

Naast taalvakken wordt ook literatuur onderwezen, evenals de geschiedenis en cultuur van de Lage Landen. Dat wakkert liefde voor het vak aan bij de studenten. 'Ik vind Frans Kellendonk heel boeiend', zegt Adrian Duta (20), een jongeman met lange bruine krullen, samengebonden in een staart. '*Mystiek lichaam* vond ik een mooi boek. Ik ben erg geïnteresseerd in queer literatuur, ook Gerard Reve bijvoorbeeld.' Hij wilde ooit vertaler worden, maar heeft zijn plannen bijgesteld. 'Ik ga waarschijnlijk bij een bedrijf werken. Je hebt ook financiële stabiliteit nodig. Maar je hoeft literatuur niet op te geven, je kunt naast je baan blijven lezen.'

Uitwisseling

De taal opent mogelijkheden om naar Nederland of Vlaanderen te vertrekken. Er zijn studenten die Nederland bijvoorbeeld zien als een tolerante vrijhaven, nadat de rechts-nationalistische regeringen in Polen en Hongarije afgelopen jaren de lhbti-gemeenschap hadden onderdrukt. Maar bij velen staat emigratie niet hoog op het lijstje. 'Toen wij studeerden, eind jaren tachtig, zeiden Nederlanders: jullie willen vast met een rijke Nederlander trouwen', zegt de Poolse Kalla. 'Een hopeloos cliché.' Met een goede baankans is er economisch gezien weinig reden om te vertrekken.

Wel gaan studenten op uitwisseling, bijvoorbeeld via het

Erasmusprogramma. Daar zitten haken en ogen aan, zoals de hoge kosten voor het levensonderhoud. Huisvesting is een ander probleem, merkte de 23-jarige Paulina Marzec uit Wrocław. ‘Ik zou in Leiden gaan studeren, maar kon geen kamer vinden. Alle documenten waren al geregeld. ‘*No internationals*’, stond bij alle kamers die ik kon betalen. Dat ik Nederlands spreek, maakte niet uit.’ Komend jaar gaat ze daarom naar Antwerpen. Soms is de verengelsing van het hoger onderwijs een obstakel. ‘Sturen we onze studenten naar Nederland, krijgen ze college in het Engels’, verzucht Kalla.

De veronachtzaming van het Nederlands in eigen land is niet onopgemerkt gebleven, net als het dalende aantal studenten. ‘Je hebt een gezegde: de vis begint te rotten bij de kop’, zegt Kalla. ‘Als je op een hoog niveau als de politiek niet geeft om talenstudies, heeft dat gevolgen. Het straalt af op het prestige. Je hoeft geen buitenstaander te zijn om dat te zien.’

Foto Piotr: Malecki

Foto: Rebecca Fertinel

Contrasten

Ondanks de aanwas van studenten maken sommige vakgroepen zich zorgen over de eigen toekomst. Dat afgestudeerden zo snel een goedbetaalde baan vinden, is heuglijk. Maar studenten die door willen in de neerlandistiek zijn zeldzaam. De salarissen op de universiteit zijn veel lager dan in het bedrijfsleven. ‘Academisch werk wordt traditioneel slecht beloond in Centraal-Europa’, zegt Réthelyi uit Boedapest. ‘Docenten krijgen in Hongarije minder betaald dan caissières bij de Aldi. Wetenschap is een roeping waarvoor je je moet opofferen, is de gedachte. Dat is schadelijk. Wij hebben een passie voor ons vak en enthousiasmeren getalenteerde studenten voor een wetenschappelijke carrière. Maar je kunt je ook afvragen of dat verantwoord is.’

Daarmee staat wel de volgende generatie docenten onder druk, evenals de expertise vanuit andere landen op het gebied van de Nederlandse taal, zegt Réthelyi. De vakgroepen in Centraal-

Europa werken veel samen en organiseren 's zomers onderzoeksscholen. Zelf doet Réthelyi onderzoek naar Hongaars-Nederlandse culturele contacten door de eeuwen heen. 'Ik begeleid een promovendus die Nederlandse kinderliteratuur over de Holocaust onderzoekt. Hongarije stond aan de andere kant in de Tweede Wereldoorlog. Als je die geschiedenis meeneemt, zie je weer andere dingen: contrast verscherpt. De kijk van buitenaf is heel waardevol.' Voorlopig staan de opleidingen nog als een huis. En deze zomer komen er in Centraal-Europa weer een paar honderd gediplomeerde Nederlandssprekenden bij.

Adrian Racheru (21)

Studeert aan:
Universiteit van Boekarest, derdejaars bachelorstudent

Komt uit: Onesti

Lievelingswoord:
Krakkemikkig. 'Dat klinkt heerlijk.'

Foto: Rebecca Fertinel

'De eerste keer dat ik Nederlands hoorde, was op de middelbare school, bij een onlinepresentatie van de studie Nederlands. Ik hield meteen van de klank van de taal. Ik wist dat ik talen wilde studeren, maar nog niet welke. Naast Nederlands studeer ik ook Zweeds.

'Ik ben altijd goed geweest in vreemde talen. En ik wist dat als je een beetje rare taal spreekt, je daarmee geld kunt verdienen. Niemand spreekt Nederlands in Roemenië. Ik weet nog niet zeker wat ik hierna ga doen. Misschien bij een multinational werken, of naar Nederland verhuizen.

'Vorige zomer was ik in Amsterdam. Het was geweldig. Iedereen fietst, het openbaar vervoer werkt. Niet zoals in Boekarest. Wel spreken Nederlanders meteen Engels als ze horen dat je geen Nederlander bent. Een beetje vreemd eigenlijk.

‘Soms lees ik nieuws in het Nederlands, maar niet veel. Ik ben een beetje lui, haha. Liever luister ik naar podcasts, zoals *Lang verhaal kort* van de NOS.’

Sorana Dumitrescu (23)

Studeert aan:
Universiteit van Boekarest, tweedejaars bachelorstudent

Komt uit:
Târgoviste

Lievelingswoord:
Roddelen

Foto: Rebecca Fertinel

‘Mijn tante spreekt Nederlands. Ze was getrouwd met een Nederlander en heeft in Amsterdam en Utrecht gewoond. Via haar hoorde ik de taal voor het eerst. Engels is mijn eerste liefde, ik heb drie jaar in Londen gestudeerd. Maar ik wilde nog een Germaanse taal studeren.

‘Ik houd van Nederlandse films, zoals *Instinct* met Carice van Houten. Eigenlijk is zij de reden dat ik Nederlands ben gaan studeren.

‘Graag zou ik in de media werken, voor de televisie. Toen ik klein was, wilde ik filmregisseur worden. Maar een culturele baan vinden is moeilijk in Roemenië. Mensen beschouwen het niet als ‘echt werk’.

‘Een bedrijf is ook een optie. Je kunt snel een baan vinden met deze studie en dat is belangrijk. Ik hoef niet per se naar Nederland te verhuizen; Boekarest is een fijne stad.’

Ambrus Ittzés (23)

Studeert aan:
Eötvös Loránd-universiteit in Boedapest, derdejaars bachelorstudent taalkunde, Nederlands als minorvak

Komt uit:
Boedapest

Lievelingswoord:
Paraplu. 'Nederlands is een Germaanse taal met harde klanken. En dan heb je opeens zo'n Frans woord als paraplu. Heel mooi.'

Eigen foto

'De taal zit in de familie. Mijn oom, de man van mijn tante, is Nederlander. Mijn neef is in Nederland geboren. Toen ze terugkeerden naar Hongarije, begreep mijn neef – we waren allebei heel jong – niet dat ik de taal niet sprak. Ze vertelden allerlei verhalen over Nederland toen ik klein was.

'Er zijn veel mogelijkheden met het Nederlands. Medestudenten werken al voor Nederlandse bedrijven, bij personeelszaken of de klantenservice. Het zijn bedrijven die hun werk uitbesteden: in Hongarije kun je mensen minder betalen. Maar in vergelijking met andere banen hier is het salaris hoog. Ik weet nog niet of ik met het Nederlands ga werken.

'Ik kan goed begrijpen dat mensen het land verlaten, maar dat kan ik zelf niet. Ik houd te veel van Hongarije, ik wil het land een betere plek maken. Ik ben politiek actief in mijn wijk, het achtste district van Boedapest.'

Panka Kovács (22)

Studeert aan:
Eötvös Loránd-universiteit in Boedapest, masterstudent

Komt uit:
Sopron

Lievelingswoord:
Grachtenrondvaart. ‘Dat leerde ik in mijn eerste week in Nederland. Onmogelijk om uit te spreken.’

Eigen foto

‘Engels spreekt iedereen. Nederlands is zeldzaam in Hongarije. In mijn eerste semester – ik studeerde toen nog Engels – reisde ik met een goedkoop ticket naar Utrecht. Ik sprak de taal niet en wist niet zo goed wat ik moest doen.

‘Ik moest een minor kiezen en overwoog toen Nederlands. Een van mijn vrienden zei dat dit een goed idee was: je kunt heel makkelijk werk vinden. Nederlands werd mijn lievelingsvak. Ik heb een semester in Gent doorgebracht met Erasmus. Nu doe ik de master Nederlands.

‘Naast mijn studie werk ik bij IBM, als specialist in *customer due diligence* (cliëntenonderzoek, *red.*). We hebben een Nederlandstalig groepje bij het bedrijf. Uiteindelijk wil ik tolk worden, bij de Europese Unie bijvoorbeeld.

‘Het liefst ga ik naar het buitenland. Onder deze regering voel ik me niet op mijn gemak. Ik ben het oneens met Fidesz. En het gaat echt slecht met het onderwijs en de zorg. Het geeft geen goed gevoel om in Hongarije te wonen.’

Paulina Szincel (22)

Studeert aan:
Universiteit van Wroclaw, derdejaars bachelorstudent

Komt uit:
Racibórz

Lievelingswoord:
Overheid. ‘Dat is precies wat het is, ‘over’ de rest. Heel logisch. Net als ‘koelkast’.”

Foto: Piotr Malecki

‘Ik werkte als entertainer in een hotel op Lanzarote en ontmoette een Belgische familie. Ik raakte geïnspireerd door de taal. Het klonk heel raar, maar er zat iets in wat ik leuk vond. Mensen vragen weleens waarom we Nederlands leren, want in Nederland kun je toch ook Engels spreken?

‘Mijn eerste keer in Nederland was tijdens een zomervakantie. Toen ben ik gaan werken tussen de tulpen. Een beetje vies werk, maar het was oké. Dat was in Dirkshorn, een dorpje vlak bij Alkmaar. Het Nederlands dat ze daar spreken, was onbegrijpelijk voor mij; we schakelden maar over naar het Engels.

‘De tolerantie in Nederland trekt me aan. In Polen is het moeilijk om geaccepteerd te worden als je anders bent. Ik maak deel uit van de lhbti-gemeenschap. Poolse politici zeggen op televisie dat we geen mensen zijn, maar een ideologie. Als ik hand in hand loop met mijn vriendin, ben ik bang dat we worden uitgescholden. Op een dag zou ik eens naar Nederland willen verhuizen. Je weet nooit waar het leven naartoe leidt.’